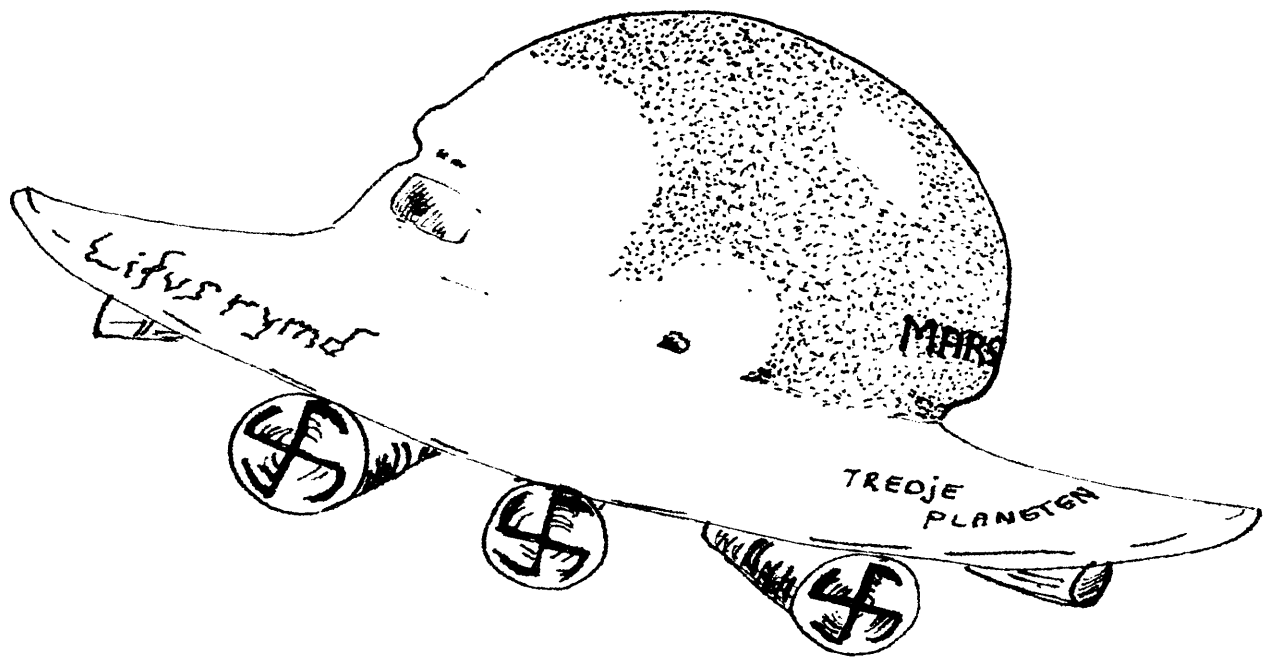

Folkvett

Organ för Vetenskap och Folkbildning. Nr 1 1994

Tefat och nynazism

Ledare: "Waldorfdemokrati"	
räcker inte	3
Tefat och nynazism	4
Distanserat om ufo-myterna	9
Waldorfskola fick underkänt	10
En nubbe för hjärtat?	11
Att söka Gud i fysiken	12
Aura-bluffen	17
Hokus pokus i hifi-världen	18
1993 års folkbildare	19
Internationellt	20
Pressklipp	22
Från sektfronten	23
Matematiska missförstånd	24

Många skäl att bli medlem

En person som är verksam i vården skrev så här till föreningen om varför han vill bli medlem:

"Det är med förvåning och ibland även med bestörtning som vi möter människor i behandlingsarbetet som har märkliga upplevelser av diverse 'alternativa metoder'. Som exempel kan jag ta en kvinna som led av klara diagnosbara och behandlingsbara nackbesvär. Av en 'terapeut' hade hon fått veta att hon under ett tidigare liv blivit halshuggen under franska revolutionen. Nu skulle hon behöva göra upp med detta..."

Det kan finnas många skäl till att bli medlem i Vetenskap och Folkbildning!

FOLKVETT.

Organ för Vetenskap och
Folkbildning.

Redaktörer:

Sven Ove Hansson 08-87 87 78
(ansvarig utgivare)
Niels Hovmöller 08/760 79 77
Lennart Johansson 08/742 06 66
Håkan Marklund 08/771 29 96
Anna Schytt 08/32 13 32
Jonas Söderström 08/744 24 91

Adress:

Vetenskap och Folkbildning
Box 185, 101 23 Sthlm

Postgiro: 63 591-2

Prenumeration

ingår i medlemsavgiften 150:-/år.

Övriga 100:-.

Utkommer 4 ggr/år.

ISSN 0283-0795

Föreningen Vetenskap och Folkbildning bildades 1982 av människor som oroades över att ockultism och pseudovetenskap så ofta fått stå oemot-sagda, och att vetenskapens metoder är så dåligt kända. Så här formuleras vår målsättning i stadgarna:

Föreningen Vetenskap och Folkbildning har till uppgift att främja folkbildning om vetenskapens metoder och resultat. Särskilt tar föreningen som sin uppgift att i en fri opinionsbildning bekämpa de felaktiga föreställningar som förekommer i frågor som kan avgöras vetenskapligt. En viktig del av den vetenskapliga folkbildningen är att klargöra vilka frågor som kan respektive inte kan avgöras med vetenskapliga medel.

"Waldorfdemokrati" räcker inte

På annan plats i detta nummer refererar vi Skolverkets delvis mycket kritiska granskning av Ellen Key-skolan, en Waldorfskola i Spånga utanför Stockholm. Granskningen kritiserades i en dagstidningsartikel (DN 22/4 1994) av sju personer, däribland Maria Bergom Larsson och Göran Rosenberg, som sade sig också tala för "många andra lärare, föräldrar och elever" vid Waldorfskolor.

Det är intressant att se hur de gamla vanliga myterna om Waldorfskolan plockas fram av dess vapendragare. Skolverket anklagas till exempel för att "ägna huvuddelen av sina krafter åt att näpsa alternativ pedagogik i stället för att uppmuntra och glädja sig åt nya visioner".

Att beskriva Waldorfskolan som byggd på "nya visioner" är minst sagt missvisande. Waldorfpedagogiken bygger i allt väsentligt på Rudolf Steiners idéer, och i synnerhet på hans mycket bestämda uppfattningar om stadierna i barns utveckling. Medan det allmänna skolväsendet påverkas (ibland kanske alltför mycket) av ständigt nya pedagogiska idéer, håller Waldorfskolorna fast vid sina 1920-talsidéer.

Människosynen

I artikeln sägs att Waldorfskolan bygger på "ett helt annat sätt att tänka kring barns utveckling, en helt annan pedagogik som vilar på en helt annan människosyn" etc. Vad det betyder att människosynen är en helt annan talar man däremot inte om. I själva verket spelar Rudolf Steiners reinkarnationslära en stor roll även för det pedagogiska tänkandet.

Än mindre nämns rasläran, med dess starkt rasistiska inslag, som utgör en väsentlig del av antroposofins människosyn. Förmodligen känner flera av artikeln författare inte ens till grundvalarna för den antroposofiska människosynen. Dessa förbehålls nämligen den inre kretsen, och predikas inte i sympatisörskretsar som t ex bland Waldorfföräldrar.

Skolverkets två tyngsta invändningar mot Ellen Keyskolan är att den inte

håller grundskolans standard i fråga om kunskapsinhämtning och om elevinflytande.

Skolverket påpekar att skolan bara har 45 procent av det för grundskolan föreskrivna antalet svensktimmar. Kritiken bemöts på följande sätt:

"Man vet inte att barnen från klass 1 skriver och målar sina egna periodhäftet. Man vet inte att de lär sig skriva genom formteckning eller att känslan för språkets kvaliteter tränas i rörelseämnet eurytmi. Man vet inte att en stor del av klass 8 ägnas åt dramatik och ett eget spel. Allt detta skulle i grundskolan falla under ämnet svenska."

Diktamen

Med samma resonemang skulle man kunna hävda att nästan 100% av den vanliga grundskolans undervisning är svenskundervisning, eftersom alla ämnen innehåller träning i modersmålet. Även i den vanliga skolan sysslar barnen med att skriva när de lär sig t ex samhällskunskap eller historia. (En påtaglig skillnad är dock att barnen i den vanliga skolan ofta får skriva fritt, medan de i Waldorfskolorna skriver efter diktamen.)

För att visa att Waldorfskolan ger likvärdig svenskundervisning räcker det därför inte att påvisa att barnen får träning i modersmålet även inom andra undervisningsmoment än svenskämnet. Man måste påvisa att denna språkliga träning är så mycket mer omfattande än i den vanliga skolan, att detta fullt ut kompenserar att undervisningstiden bara är hälften så lång. Detta har såvitt bekant inte påvisats.

Skolverket kritiserade Ellen Keyskolan för att den varken har klassråd eller elevråd. Artikelförfattarna bemöter detta genom att säga att det visserligen inte finns något "formaliserat elevinflytande" på Ellen Keyskolan, men däremot "andra demokratiska instrument. I en alternativ pedagogik finns det alternativa sätt för eleverna att ge uttryck för sina åsikter. Under morgonperiodernas samling, där alla får tala, på klasstimmar,

i förtroliga samtal med läraren osv."

Demokrati handlar emellertid inte enbart om att "ge uttryck för sina åsikter", att "få tala" eller om att föra "förtroliga samtal". Demokrati handlar om att gemensamt fatta beslut.

Formaliserat inflytande krävs

En av de lärare som Skolverket intervjuade hävdade att avsaknaden av klassråd och elevråd berodde på att barnen inte var mogna för inflytande, utan skulle rätta sig efter läraren som "är den som vet vad som är rätt eller fel". Detta är en konsekvent och logiskt sammanhållen (om än mycket kontroversiell) ståndpunkt.

Men DN-artikeln antyder också att demokrati kan finnas utan ett "formaliserat inflytande". Men demokrati (åtminstone västerländsk demokrati) är formaliserat inflytande. Formaliseringen innebär bl a att röster räknas och att varje röst väger lika tungt. Om skolan ska ge träning i demokrati, måste den ge tillfälle till just ett "formaliserat elevinflytande".

Folkvännen

... noterar att sierskan Saida känner sig hotad av norska satanister, sedan hon påstår sig ha gjort en förut-sägelse om ett våldsdåd.

– Det är klart man är rädd för sådana där. Man vet ju inte vad de kan ta sig till. (Expressen 28/4)

Inte?

TEFAT OCH

Ett kapitel ur Håkan Blomqvists

A cult is a religion with no political power.
Tom Wolfe

I sin utmärkta – men något paranoida – bok *Messengers of deception* varnar den fransk-amerikanske UFO-forskaren Jacques Vallée för de totalitära tendenserna i många UFO-kulter och esoteriska rörelser. "Det är inte fenomenet i sig utan den tro det har skapat, som manipuleras av grupper för deras egna syften", skriver han. (1)

Vallée ger också många exempel på hur UFO-kulter presenterar budskap som går hand i hand med den allmänna konservativa och fundamentalistiska våg som är så tydlig i både öst och väst. Teman som går igen är sexuellt förtryck, rasdiskriminering, antidemokratiska och antiintellektuella värderingar.

Historiskt sett verkar det ha funnits kopplingar mellan vissa ockulta rörelser och politik. Nazismens uppkomst är ett exempel. Totalitära och rasistiska tendenser i Blavatskys teosofi tycks ha utgjort en del av den ideologiska grogrund i vilken nazismen kunde uppstå. (2)

Hemliga baser

Tron på flygande tefat kan utnyttjas i politiska syften. Det finns bland annat ett samband mellan vissa nynazistiska grupper och UFO. Man sprider idén att tefaten tillhör "den sista bataljonen", hemliga nazistiska grupper med baser över hela världen, bland annat i Antarktis.

Men låt oss först titta på det påstådda sambandet mellan flygande tefat och det nationalsocialistiska Tyskland!

Vid julen 1944, när det tredje riket gick mot sitt oundvikliga sammanbrott, började allierade flygare rapportera att de under uppdrag över Tyskland hade följts av små, lysande föremål med en häpnadsväckande manövreringsförmåga.

De mystiska föremålen kallades populärt *foo-fighters*, och underrättelsetjänsten i väst misstänkte till en början att de var något nytt hemligt vapen för radarstörning. Spökljusen dök upp plötsligt och följde de allierade planen i flera kilometer. Ibland uppstod fel på de elektriska systemen i planen när ljusen närmade sig. Det skapade förvirring och rädsla hos piloterna.

Från "eldkula" till "kulblix"t

Enligt den italienske författaren Renato Vesco var *foo-fighter*föremålen faktiskt en tysk uppfinning och det första steget till det senare tefatet!

Tyskarna kallade det *Feuerball* – eldkulan – en rund flygande farkost som drevs av en speciell turbojetmotor. Den utvecklades vid flygforskningslaboratorierna i Wiener Neustadt och användes för radarstörning och som psykologiskt vapen mot de allierade, allt enligt Vesco. (3)

Men det var en senare modell, den tefatsformade *Kugelblitz* (kulblixten), som var det verkliga hemliga vapen som Hitler hoppades skulle vända krigslyckan för tredje riket! Enligt major Rudolf

Luzar i boken *German secret weapons of World War II* konstruerades ett flygande tefat av ingenjör Rudolf Schriever i samarbete med experterna Habermohl och Miethe. Tefatet hade en diameter på 42 meter och var 32 meter från bas till kupol. Det konstruerades i SS' underjordiska fabriker i Kahla. Den 14 februari 1945 provflögs det av Habermohl och Miethe. På tre minuter steg farkosten till 12 400 meter och man nådde en hastighet av 2 000 kilometer i timmen. (4)

Myt och spekulation

Men som vanligt i UFO-sammanhang finns det motstridiga uppgifter. I ryska tidningar på 1950-talet uttalade Schriever att testflygningen aldrig blev av, att modellerna förstördes och hans ritningar stals. Andra intervjuade påstod sig däremot ha sett testflygningen med egna ögon. (5)

Enligt en artikel i tidskriften Luftfahrt International, maj-juni 1975, var Schriever dock övertygad om att den stora mängden tefatsrapporter sedan kriget berodde på att någon lyckats omsätta hans teorier i praktiken – vem det var ville han låta vara osagt.

Och det är här som vi förlorar oss i myt och spekulation. Rykten gör gällande att stora mängder pengar, tekniker och material – kopplat till tefatsmodellerna – försvann under kriget till hemliga baser, som redan hade upprättats i Sydamerika och Antarktis. I sammanhanget nämns ofta de två ubåtarna U-530 och U-977, som oväntat dök

NYNAZISM

bok "Ufo – i myt och verklighet"

upp i Mar del Plata, Argentina, den 17 augusti 1945, nästan fyra månader efter kriget. Flera författare gör gällande att de fraktade material från SS' underjordiska fabriker till hemliga gömställen i Sydamerika (6).

Dold armé

I flera europeiska länders folktro berättas legenden om en dold armé, vanligtvis riddare på vita hästar, som skall komma fram ur sina underjordiska grottor när landet är i fara och slutgiltigt krossa fienden.

En nynazistisk grupp i Kanada, som kallar sig Samisdat Publishers, använder sig av en variation på denna legend för att sprida sitt budskap. I boken *UFO – Nazi secret weapon?* av Christof Friedrich och en person som bara går under beteckningen **Mattern**, är det inte riddare på vita hästar som väntar i kulisserna, utan Hitlers "sista bataljon" som med 250 000 man kommer att slå till från en stor bas i Antarktis. På den basen har sedan kriget Schrievers flygande tefat vidareutvecklats, och här, menar man, är förklaringen till de flygande tefatens gåta.

Christof Friedrich är en pseudonym för den tyske nazisten **Ernst Zundel** som utvandrade till Kanada efter andra världskriget. Han står bakom förlaget Samisdat i Toronto och har publicerat böcker som *The Hitler we loved* och *Did six million really die?* Den senare boken renderade Zundel ett fängelsestraff 1985. Han dömdes för lögnaktiga påståenden om judeutrotningen.

Under rättegången förklarade Zundels försvarsadvokat, apropå tefatsboken, att Zundel egentligen inte trodde att nazisterna byggt några tefat utan använde boken för att få publicitet och kunna nå ut med sitt budskap att judeutrotningen aldrig hänt. Ernst Zundel är fortfarande aktiv i nazistiska kretsar och deltog bland annat i ett nazimöte i Madrid i april 1992. (7, 8)

Antarktisk bas

Enligt Ernst Zundels bok byggdes under kriget en väldig bas upp i Antarktis, och dit fraktades stora mängder material och personal. Basen är fortfarande i funktion, uppger han, och är nu nazisternas

sista stora fäste, varifrån de kommer att ta makten över världen med hjälp av sina flygande tefat.

UFO – Nazi secret weapon? är ett brinnande försvarstal för Hitler och nationalsocialismen som politisk ideologi. "Den känsliga konstnärssjälen i denne man protesterade mot vad han såg höll på att hända", skriver Zundel som förklaring till Hitlers idé att judarna höll på att ta över världen. Genom förlaget Samisdat i Kanada kan man också köpa tal av Hitler, kassettband med krigssånger och vimplar.

Legenden om nazisternas UFO-bas i Antarktis dyker upp lite varstans i UFO-litteratur och i ockulta skrifter. Idén

tycks ha en väldig genomslagskraft, kanske beroende på att tefatsgåtan aldrig blivit löst. Ufologen **Eric Wynants** i Kalifornien påstår till och med att han i Wien 1975 intervjuade en person som hade varit engagerad i arbetet med basen. Enligt W.L., som personen kallas, kan flera tusen personer vistas på basen, och man fungerar som ett slags hemligt sällskap och använder flygande tefat för att nå olika platser i världen. (9)

Med största sannolikhet är W.L. en fullblodsmytoman och hela historien nys, men den är ett fint exempel på vilka berättelser som är i omlopp. Man kan ju också tänka sig möjligheten att nynazistiska grupper "planterar" dylika påståenden för att använda sig av dem i sin propaganda.

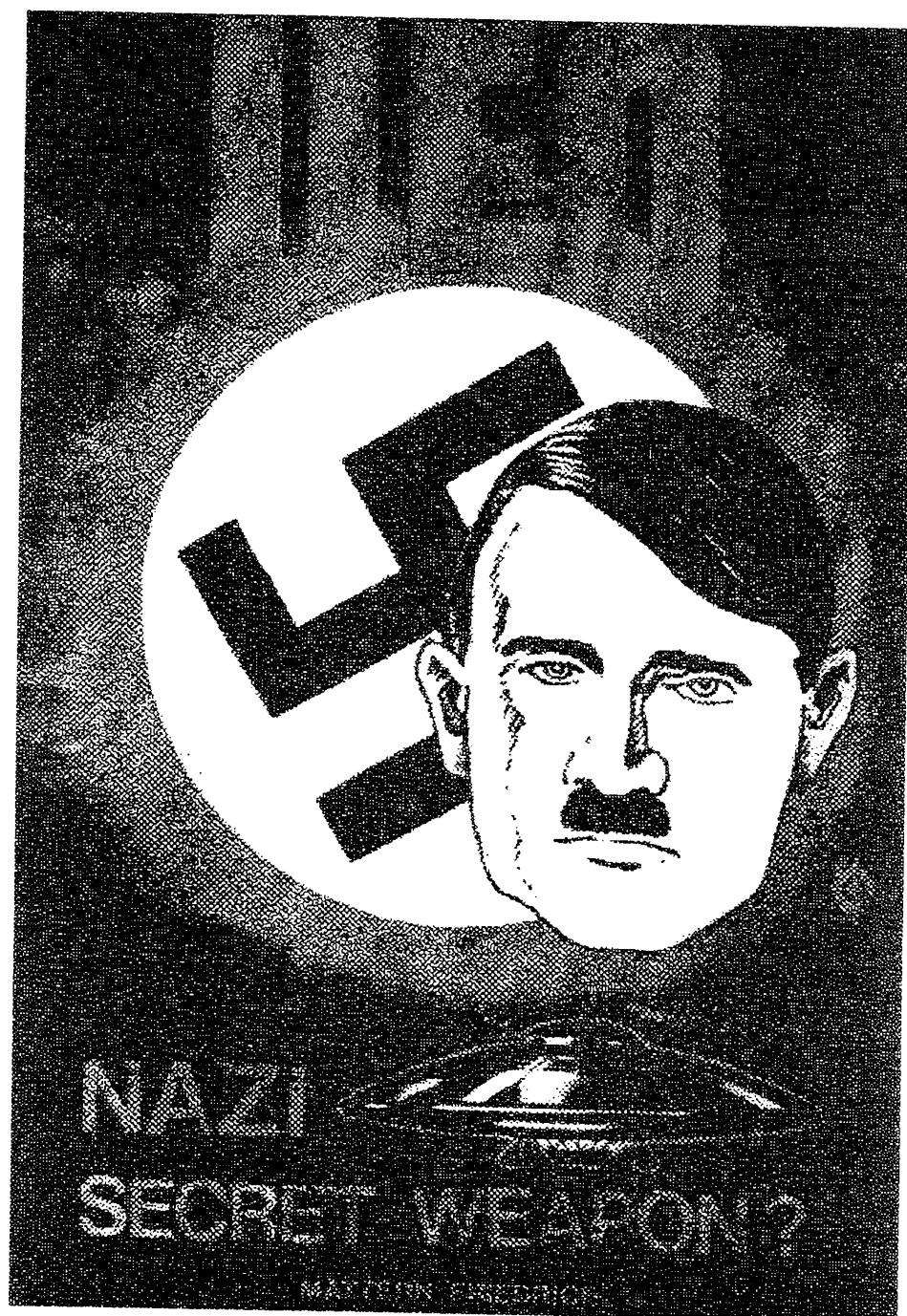
Ouppklarade gåtor

En mycket läsvärd roman som tar upp hela detta mytkomplex är **W.A. Harbisons** skickligt komponerade och spännande *Genesis*. Författaren har lagt ner ett enormt arbete på att spåra fakta till berättelsens ram och har fått hjälp från flera av de största forskningsbiblioteken runt om i världen, bland andra Imperial War Museum i London.

I en efterskrift säger Harbison: "Det är enligt min bedömning fullt möjligt att personal och material fraktades till Antarktis under kriget och att tyskarna var engagerade i att bygga gigantiska underjordiska komplex i Neuschwabenland och att den amerikanska, ryska och engelska tystnadspolitiken angående tefatsobservationer kan ha sin orsak i det scenario jag presenterar i boken." (10)

Trots det uppenbart fantastiska i idén är Harbison öppen för möjligheten att det kan ligga en viss sanning bakom dessa påståenden. Det finns alltför många ouppklarade gåtor kring nazisternas aktiviteter i Sydamerika, menar han.

En annan mycket intressant koppling mellan nazism och tefat är amerikanen **George Hunt Williamson**, författare till flera UFO-böcker och ett av de edsvurna

UFO's – nazi secret weapon? utgavs 1974 av Christhof Friedrich, pseudonym för den ökände nazisten Ernst Zundel.

vittnena till **George Adamskis** påstådda kontakt med "venusianen" **Orthon** 1952. Enligt Jacques Vallée arbetade Williamson de första åren på 1950-talet för den amerikanska nazi-organisationen "Silver Shirts" i Noblesville, Indiana.

Organisationen leddes av **William Dudley Pelley**, som startade verksamheten 1932. Han fick senare åtta års fängelse för sina aktiviteter.

Efter kriget startade Pelley en ockult

grupp, Soulcraft, och en rasistisk tidskrift, *Valor*. Han skrev också boken *Star Guests*, som utkom 1950. Medlemskapet i Pelleys nazigrupp överlappade starkt **Guy Ballards** *I Am*-rörelse. Williamson influerade också författaren **John McCoy** till hans bok *UFO-Confidential* med sin teori att tystnadsgruppen var en konspiration av en samling judiska bankmän. (11)

Samma typ av antisemitism predikas

idag av rymdmannen **Hatonn**, en utomjording som talar genom mediet **Dharma** (pseudonym för **Doris Ekker**) i Kalifornien. Denne utomjordiske befälhavare presenteras som:

"Gyeorgos Ceres Hatonn, Commander in Chief, Earth Project Transition. Pleiades Sector Flight Command, Intergalactic Federation Fleet—Ashtar Command; Earth Representative to the Cosmic Council on Earth Transition" (sic) (12).

Antisemitiska idéer

En tidskrift i kvällstidningsformat – *The Phoenix Liberator* – ges ut av **George** och **Desiree Green**, där Hatonns andliga visdom presenteras för folket.

I den kan man läsa att koncentrationslägren under andra världskriget aldrig existerat och att judarna är roten till allt ont. Deras plan är att sprida anarki och oro i varje stat genom sin ekonomiska makt. Sedan, säger Hatonn, bryter inbördeskrig ut och makten är förlorad till judarna.

Även i Sverige finns samband mellan totalitära ideologier och UFO-rörelsen. Under sina föredrag brukar kontaktmannen **Sten Lindgren** visa ett kort videoband med **Lars Adelskog** som uttalar sig om vår "negativa emotionalitet".

Adelskog är ledare för en teosofisk sekt, där medlemmarna kallar sig hylozoiker eller esoteriker. Han driver Institutet för hylozoiska studier i Skövde. Broschyrer från institutet delas ut under Stens föredrag.

Genom mitt intresse för UFO kom jag i början av 80-talet i kontakt med Adelskog, fascinerades av författaren **Henry T. Laurencys** idéer, som hylozoiken bygger på, och hjälpte till att bygga upp denna sekt under cirka fem år. 1986 kom det närmast som en chock för mig att jag svalt ett totalitärt bete bara för att det påstods komma från en andlig källa. Jag hade godtagit fascistoida och antisemitiska idéer bara för att de påstods komma från "mästare".

I tidskriften *Sökaren* nr 8, 1987, skrev

jag en lång artikel, *Varning för hylozoiken*, vilken startade en intensiv debatt.

Trots det fina talet om positivt tänkande och andlighet finns i hylozoiken nästan alla klassiska nazistiska idéer, om än i draperad form: övermänniskoidealet, demokratiföraktet, teokratitanken, bildningsföraktet och antisemitismen. Dessutom de i ockulta sekter vanliga hoten mot avfallingar, den glädjelösa pliktmoralen, människoföraktet samt att motståndare betecknas som satanister.

Antisemitismen är en integrerad del av den teosofiska läran, grundad av ryskan **Helena Petrovna Blavatsky**. I sitt stora verk, *Den hemliga läran*, förklarade hon att judarna är andligt degenererade, själviska och sinnliga. Denna antisemitism utvecklas vidare av Blavatskys arvtagare, **Alice Bailey**, som har blivit något av new age-rörelsens andliga moder, även i Sverige.

Ockult antisemitism

Bailey förklarar att judarna misslyckades med sin evolution på en annan planet, därför att de var för materialistiska och sinnliga. Som straff har de satts på jorden och är här något av ondskans redskap – offer för sataniska makter.

New age-rörelsen i Sverige tar med öppna armar emot denna antisemitism. **Lars Adelskog** håller regelbundna föredrag på diverse new age-center. Baileys böcker och idéer sprids och översätts i Sverige av Stiftelsen Tibetansens bokfond. Den ockulta antisemitismen har blivit rumsren.

Men varifrån kommer dessa idéer och varför slår de så lätt igenom och accepteras även av bildade människor?

Den ockulta antisemitismen har djupast sina rötter i gamla gnostiska tankegångar, där judarnas gud betraktas som Satan och skaparen av den fysiska världen. I den religiösa och gnostiska dualismen var det andliga gott och det fysiska ont. Judarna associerades med det fysiska, jordiska, sinnliga och sexuella – alltså var de onda.

"Judarna misslyckades med sin evolution på en annan planet. Som straff har de satts här på jorden"

"Den jordcentrerade juden saknar själ" skrev den tyske nazisten **Alfred Rosenberg**. Nazismen var gnosticism överförd i politiken. Här ser vi orsaken till att Hitler inte bara ville fängsla och fördriva judarna. Han ville helt enkelt utrota judarna från jordens yta, därför att de hindrade den verkliga människans andliga utveckling genom sin materialism.

Boken *Through the curtain* bygger på budskap från "höga andliga mästare" förmedlade av **Viola Petit Neal** och **Shafica Karagulla**. Den distribueras av Institutet för hylozoiska studier. Här får man veta att judarna, som kallas "x-gruppen", är "...plutonianernas (*satanisternas*, *HB:s anmärkning*) föraktade och användbara redskap." (13) Vidare, att "Freud var en ond person genom vilken ondskans krafter, den Svarta Logen, tömde en flod av snusk över mänskligheten." (14). Notera att Freud var jude.

Att judarna styrs av onda rymdmänniskor från Pluto eller av den "Svarta Logen" är onekligen en ny variant på antisemitism. Absurt naturligtvis, men åsikterna är inte ovanliga i ockulta kretsar.

Flera svenska ufologer är tyvärr involverade i Adelskogs hylozoisekt. Förutom **Sten Lindgren**, även ingenjör **Bertil Kuhlemann**, som på sitt förlag *Edista, Kuhlemann & Co.*, ger ut böcker om

mästare i Tibet, budskap från medier och kontakter med folket som bor i underjorden.

Bondfångaren Jüri Lina

Åtskilliga svenska ufologer tappade säkert hakan när de slog upp *Expressen* den 11 juni 1992. En helsida ägnades åt "bondfångaren Jüri Lina". Artikeln tar upp Linas våldsamt antisemitiska artiklar i estnisk press.

Estländaren Jüri Lina är författare till boken *UFO-forskning i Sovjetunionen* och känd föreläsare i UFO-frågor. Jag lärde känna honom under min tid i hylozoiken. Adelskog och Lina förenades genom sitt intresse för ockultism och antisemitiska idéer.

Även Edith Nicolaisen, som drev förlaget Parthenon, distribuerade på sin tid antisemitiska pamfletter, men de var bara avsedda för "den inre cirkeln av Parthenons vänner". Andra var inte tillräckligt andligt utvecklade för att ta del av materialet.

Sören Broman, Laxå, känd föredragshållare i UFO- och new age-grupper, propagerade under en tid för den schweiziske kontaktmannen Eduard Meier och sålde hans skrifter. En av skrifterna, *Talmud Immanuel*, innehåller Jesu "oförfälskade lära". I det kommande samhället skall homosexuella män och

Hotet från världsrymden?

äktenskapsbrytare kastreras och "utstötas och förbannas inför folket".

Dessa kosmiska Nürnberglagar förklarades av både Sören Broman och Sune Hjorth. De allvisa rymdmänniskorna har ju sagt så. Vem behöver fiender med sådana "vänner" från rymden? Sune Hjorth är en pensionerad gymnasielärare från Sundsvall, som startat en UFO-

organisation med syfte att sprida diverse rymdbudskap.

Till och med tidskriften *Arcanum*, ockultisternas husorgan i Sverige, har noterat sambandet mellan totalitära ideologier och "andliga" läror. I november-numret 1976 skriver man: "Vi i red. har emellanåt mottagit trancebudskap att införas i Medlemsbladet. 'Budskapen' är nästan alltid av sådan halt (ibland med skrämmande fascistisk underton) att de enbart lämpar sig för papperskorgen." (15)

Judar, homosexuella och färgade är de vanliga syndabockarna i fascistiska och ockulta grupper, men även i många UFO-sekter grundade av kontaktpersoner. Med tanke på extremhögens framgångar i Europa och den växande antisemitismen finns det all anledning att se upp med de idéer som saluförs av ufologer som Sten Lindgren, Bertil Kuhle-mann, Jüri Lina med flera.

Många UFO-intresserade och new age-människor sväljer lätt ett totalitärt bete bara för att det påstås komma från rymdmänniskor eller någon andlig mästare. Det finns all anledning att vara uppmärksam på dessa tendenser, speciellt i vår osäkra tid, när frihet och demokrati är hotade världen.

Håkan Blomqvist

Noter

1. Jacques Vallée: Messengers of deception – UFO contacts and cults, And/Or Press, Berkeley, Calif., 1979, s.209.
2. Se till exempel Peter Cornell: Den hemliga källan. Gidlunds, 1981. Speciellt kapitel IV: Nazism och ockultism. Tämigen seriös är också: Gods and Beasts. The Nazis and the occult, av journalisten Dusty Sklar. Thomas Y. Crowell, N.Y., 1977.
3. Renato Vesco: Intercept – but don't shoot. The true story of the flying saucers. Grover Press, N.Y 1971. Ursprungligen publicerad i Italien 1968.
4. Rudolf Luzar: German secret weapons

- of World War II. Neville Spearman, London, 1959.
5. W.A. Harbinson: Genesis. Corgi Books, London, 1980. Kapitlet Author's note, s. 595.
6. Ibid. s. 598.
7. Walter Kafton-Minkel: Subterranean worlds. 100 000 years of dragons, dwarfs, the dead, lost races & UFO's from inside the earth. Loompanics Unlimited, Port Townsend, Washington, USA, 1989, s. 233–238.
8. Franz Gluckmann: Allt våldsammare nazister i Tyskland och Österrike. Arbetsaren, nr. 24, 12/6 1992.
9. Eric Wynants: Notes on the Nazis,

- UFO's, the holy lance, the Vrill and Thule society and Antarctica. Critique – a quarterly journal, No. 7, 8, spring/summer 1982, s. 41–55.
10. Harbinson, s. 605.
11. Jacques Vallée: Messengers of deception, s. 193.
12. Don Ecker: A neo-nazi ET? 'Hatonn's world' – part I, UFO, vol.7, nr 4, July–August 1992, s. 30–31.
13. Viola Petit Neal & Shalica Karagulla: Through the curtain, DeVorss, Marina del Rey, Calif., 1983, s. 537.
14. Ibid. s. 263.
15. Brevcirkeln Arcanum, medlemsblad nr 122, november 1976, s. 2.

Distanserat om ufo-myterna

Håkan Blomqvist:
Ufo – i myt och verklighet
NTB/Parthenon, 1993.

Egentligen handlar den här boken mer om kulten och myterna kring ufon, än om tefat och besökare från rymden. Det är därför jag tycker att den är intressant. Den handlar om hur ufo-rörelsen har vuxit fram, vilken koppling den har till ockultism och olika politiska och religiösa sekter, och om vad det är som får en del människor att tro på ofta helt absurda saker.

Håkan Blomqvist stränger själv inte dörren för möjligheten till besök från rymden. Han är knuten till organisationen UFO-SVERIGE, som är den största och mest seriösa ufo-föreningen i landet och han har ägnat mycket tid de senaste tjugo åren åt att studera ufon.

Men han är trött på att det ofta är de troende tefatsmissionärerna som märks i massmedierna, och av hans bok förstår man att branschen är full av fantasifulla, mer eller mindre paranoida stollar.

Ufon eller terat?

De flesta observationer av *oidentifierade flygande objekt* visar sig ha helt banala förklaringar, såsom att det är stjärnfall eller flygplan folk ser.

När de här fallen är bortrensade återstår några få procent och det är dem som de troende ufo-fantasterna vill förklara som flygande tefat. De mer skeptiska kallar dem rätt och slätt ufon – oidentifierade flygande objekt.

När det gäller observationer av *utomjordiska besökare* menar Håkan Blomqvist att det mesta tycks kunna förklaras i psykologiska termer som visioner eller rena fantasifoster.

Freudslärjunge Carl Gustav Jung var en av de första som studerade tefaten ur psykologisk synvinkel. Han ansåg att tefaten var en av vår tids myter.

Att visioner och fantasier tar sig uttryck i form av tefat har att göra med att vi lever i teknikens och vetenskapens

tidsålder. Liksom förr kommer frälsaren från skyn, men inte som en Messias omgiven av änglar, utan som rymdmänniskor i metalliska dräkter som färdas i högteknologiska maskiner. Science fiction har blivit något slags serietidningsreligion.

Internationell bestseller

År 1987 toppade en ufo-bok bästsäljarlistorna för facklitteratur i USA. Det var **Whitley Striebers** *Communion*, som handlar om författarens påstådda möten med utomjordingar. Han skriver om hur han blev ombordtagen på rymdskepp och utsatt för undersökningar av små grå varelser med stora svarta ögon.

Boken fick strålade recensioner och såldes i över 6 miljoner exemplar bara i USA. Vintern 88/89 var den bland de tre bäst säljande böckerna i Sverige, tillsammans med **Guillous** *I nationens intresse* och **Holmérs** bok om Palmemordet.

På svenska hette den "Närkontakt" och möttes även här av lovord från recensenterna, som inte brydde sig om att försöka bedöma om det här verkligen kunde vara sant, vilket ju Strieber påstår.

Håkan Blomqvist beskriver i sin bok Striebers berättelse och frågar sig hur Strieber, med sina absurda historier, kan få ett sådant enormt genomslag och ett så okritiskt bemötande. Svenska och utländska journalister förefaller lika naiva och okunniga, skriver Blomqvist.

Ett annat exempel är Håkan Blomqvists beskrivning av **Sten Lindgren** och hans rymdbröder.

Här talar Håkan Blomqvist av egen erfarenhet, eftersom han som tonåring i början av 70-talet själv var med i Sten Lindgrens rymdsekt, den Intergalaktiska federationen. Sekten har tidigare beskrivits av **Anders Dahl** i hans bok "Uppståndelsen från tefatssekten", där författaren beskriver hur det kändes att leva i en auktoritär och sluten fantasivärld och till sist trasas sönder inombords.

Håkan Blomqvist tog sig ut i tid och kan idag skriva om sekten med stor distans.

Sten Lindgren har ofta inbjudits att berätta om sina kosmiska kontakter, såväl i riksradios P1 och P3, som i TV. Också här förvånas Håkan Blomqvist över att journalisterna är så okritiska. De låter Sten Lindgren berätta om civilisationer på Saturnus och deras utsända kontaktpersoner på jorden.

Sten Lindgren tror kanske själv på det han berättar och avsikten är väl att han ska få tillfredsställa vårt behov av myt och fantasi. Det är patetiskt, skriver Håkan Blomqvist. Men många ungdomar lockas in i såna här sekter med en osund atmosfär av förakt för vetenskap och sunt förnuft.

Vad finns kvar?

Men, frågar jag mig: Vad finns kvar av ufo-problematiken när man har sorterat bort tokstollar, visioner, rena fantasier och stjärnfall? Varför ägna en stor del av sitt liv åt att granska fall där människor har sett konstiga saker?

Håkan Blomqvist beskriver några fall som han tycker är intressanta och han är besviken på den vetenskapliga världen för att den är så ointresserad och kallsinnig, kanske feg, inför studiet av ufon.

Men på sätt och vis förstår jag varför forskarna inte engagerar sig; jag har svårt att tänka mig något mycket mer svåröverskat ämne. Man kan inte göra experiment och observationerna av konstiga ljusfenomen är sällsynta. Berättelserna grumlas dessutom ofta av observatörens förutfattade meningar om vad det är hon eller han har sett.

Men hur det än är med framtiden för den seriösa ufo-forskningen, så har Håkan Blomqvist gjort en viktig insats med den här boken genom att visa ufo-intresserade läsare till en mer skeptisk hållning, att inte gå i de värsta fällorna och inte tro på sånt som redan är vederlagt.

Ufo – i myt och verklighet är en av de få riktigt läsvärda böcker om ufon som finns på svenska.

Anna Schytt

Waldorfskola fick underkänt

Ellen Keyskolan i Stockholm, som är en av de mest kända Waldorfskolorna i Sverige, uppfyller inte kraven för godkännande av friskolor. Det beslöt Skolverket i slutat av mars 1994.

Skolan måste därför inför läsåret 1994/95 ändra verksamheten så att den uppfyller skollagens krav. Annars kan skolan förlora sitt godkännande.

Skolverket granskade skolan under våren 1993. En huvudfråga för skolverkets utredare var givetvis om Ellen Keyskolans elever får de kunskaper och färdigheter som eleverna i den vanliga grundskolan får. Detta var svårt att bedöma eftersom skolan i allmänhet inte deltar i kommunala eller centrala kunskapsmätningar ("centrala prov"). I stället gjorde Skolverket en bedömning utifrån mera allmänna faktorer som timplanen, kursplanen, läromedlen, arbetsformerna och lärarnas kompetens.

Nästan alla skolans lärare har waldorfläroarbildning. En del av dem har dessförinnan högskoleutbildning, andra enbart gymnasium. "I några fall" har lärarna även vanlig läroarbildning.

Veckotimmarna i svenska på låg- och mellanstadiet utgör enbart cirka 45 procent av vad grundskolans läroplan föreskriver, och på högstadiet endast 66 procent. Avvikelsen är enligt Skolverket "så stor att det är tveksamt om Ellen Keyskolan på annat sätt kan kompensera eleverna för detta bortfall av undervisning i svenskämnet".

Waldorfskolorna utgår från en sammanhållen 12-årig skola. Det innebär att en del av de temen som enligt grundskolans läroplan ska behandlas i grundskolan här tas upp först under gymnasieåren. Detta gäller främst orienteringsämnen. "Det är därför tveksamt om utbild-

ningen i dessa ämnen under de första nio åren verkligen motsvarar skollagens krav", skriver Skolverket.

Brist på laborationslokaler medförde att skolan vid inspektionstillfället hade svårt för att ge eleverna godtagbara kunskaper i fysik och kemi. Dock pågick byggnadsarbeten som skulle förse skolan med lokaler för ändamålet.

I intervjuer var elever vid skolan tveksamma till om skolan höll det allmänna skolväsendets standard i fråga om naturorienterande ämnen (särskilt teknik och datakunskap), samhällsorienterande ämnen, "nutids- och ungdomsfrågor" samt andra religioner än kristendomen. Däremot ansåg de att språkundervisningen höll god kvalitet.

Egna läroböcker

I reklamen för Waldorfskolan framhålls det ständigt att eleverna redan i de lägsta årskurserna "skriver sina egna läroböcker". Många tror att "skriver" här betyder "författar", men det är fel. Det betyder "skriver av".

I Skolverkets rapport konstateras också att eleverna i stor utsträckning tillverkar sina egna läromedel "genom att skriva av vad läraren framför muntligen eller skriver på tavlan". Det är först från och med årskurs 6 som eleverna, utöver avskrifter och diktamen, också författar egna texter utifrån det som läraren går igenom.

Elevinflytande

Avsnittet om elevinflytande är kanske det intressantaste i Skolverkets rapport, och vi ska därför citera ett längre avsnitt:

"Skolan saknar i dagsläget såväl klassråd som elevråd. Enligt skolan syftar undervisningen till att fostra eleverna till demokratiska människor. Detta skall dock inte ske genom ett formaliserat elevinflytande. Istället ska demokratifrågor diskuteras när dessa naturligt kommer in i undervisningen. Under de första fem-sex åren är eleverna enligt skolan inte mogna att delta i planering av innehåll och arbetsformer i undervisningen. Enligt en av lärarna 'hämmar man en positiv utveckling av barnet i detta avseende om det ställs inför valsituationer i tidiga år. De första sex åren skall eleverna finna en trygghet i läraren, de vuxna står för åsikter och omdömen. Läraren är den som vet vad som är rätt eller fel.' Enligt huvudmannens bedömning uttalades detta i ett 'något affekterat tillstånd. Skolans uppfattning är naturligtvis mer nyanserad än så'.

Av skolans kursplan framgår att 'Fram till puberteten måste läraren vara en auktoritet, dvs en som man litar på och känner trygghet hos... Barnets utveckling är lagbunden. Vägen till frihet och sinne för jämlikhet går över auktoritet. Man sann auktoritet är motsatsen till auktoritär yttre makt'.

Inför besöket ifrågasatte skolan lämpligheten av att Skolverkets representanter skulle träffa en grupp elever från låg- och mellanstadiet för att samtala om elevernas uppfattning om sin skolgång. Det uppfattades som särskilt tveksamt att ett sådant samtal skulle äga rum utan närvaro av någon personal från skolan. Som motivering angavs ovanstående beskrivning av barns utveckling.

Enligt de intervjuade eleverna är graden av elevmedverkan/-inflytande låg på skolan."

Skolverket diskuterar inte varifrån Waldorfskolan hämtat sin syn på elevinflytande och lärarauktoritet, men synsättet är hämtat i trogen efterföljd från Rudolf Steiners skrifter i ämnet. Här finns en tydlig konflikt mellan Steiner

och skollagen. Enligt den senare ska elever på alla stadier ha inflytande över hur deras utbildning utformas. Skolverket konstaterar denna skillnad i sin rapport:

Enligt Skolverkets bedömning är Ellen Keyskolans syn på elevinflytande för elever i årskurserna 1-6, som den kommer till uttryck i skolans måldokument och i uppläggningsen av den dagliga verksamheten, inte i överensstämmelse med vad som gäller för det offentliga skolväsendet. Skolan uppfyller därför inte på denna punkt skollagens krav.

Ekonomi

Förutom kommunbidragen är skolans stora inkomstkälla elevavgifterna, som kallas "föräldrabidrag". Då inspektionen genomfördes var årsavgiften 7200 kronor för första barnet. (Halv avgift för andra barnet, och ytterligare lägre avgift för det tredje.) Läsåret 1993/94 var årsavgiften 4800 kronor för första barnet (med motsvarande jämkningar för systemkon).

Dessutom bidrar många föräldrar till skolans ekonomi genom arbetsinsatser av olika slag (städning, kökstjänst, byggnads- och reparationsarbeten).

Elevavgifterna uppges bli att täcka "profilkostnader i form av dyrare material och höjda matkostnader". Materialkostnaderna är dock inte högre än för den allmänna grundskolan, och därför är elevavgifterna enligt Skolverkets bedömning oskäligt höga.

SOH

En nubbe för hjärtat?

Då och då publicerar tidningarna nyheten om att en regelbunden dos alkohol enligt vetenskapens senaste rön ger ett visst skydd mot hjärtsjukdomar.

Journalistiskt är det en perfekt nyhet: den handlar om en ångslan vi alla känner, den ger oss absolution för något vi har haft lite dåligt samvete för, och den ger oss dessutom tillfälle att moralisera över de nykterhetsivrare som moraliserat över oss.

Ibland har tidningarna senare infört artiklar där någon expert ifrågasätter det vetenskapliga underlaget för uppgifterna om alkoholens nytta, vilket inte brukar ges lika framträdande plats som den ursprungliga nyheten.

Det är svårt att bedöma värdet av dylika rapporter, i synnerhet de som influerar under den senaste tiden, och som citerar ledande facktidskrifter som *Lancet* och *Journal of American Medicine*. Hur fullständiga och korrekta är referatet?

Lämplig dos?

Vilka följder för folkhälsan får en generell rekommendation om ett dagligt alkoholintag? Vem skulle rekommendationerna gälla? Alla med ökad risk för hjärtproblem? Alla över en viss ålder - fyrtio, femtio, sextio? Är undersökningarna så väl underbyggda att helnyktra bör uppmanas att överge sina principer för att öka sina chanser att leva längre?

Och vilken är den rekommenderade dosen? Ett glas lättöl då och då eller ett par glas vin eller en snaps varje dag? Finns det en risk att personer i riskzonen väljer att misstolka informationen som ett stöd för fortsatt överkonsumtion?

Vilka förklaringar ger forskarna till de

uppgivna goda verkningarna? Hur mycket beror på samvariation mellan gynnsamma livsstilsfaktorer och måttligt alkoholbruk? Är det alkoholen allena eller kanske ett ämne i druvskalet som ger de åstundade verkningarna?

Felkällorna är legio i denna sorts studier. Vid en tidigare undersökning visade det sig t.ex. att kontrollgruppen (personer som aldrig drack alkohol) innehöll patienter som slutat dricka sedan de fått besked om att de var svårt sjuka!

Nyheter eller råd

Som så ofta finns det många frågor men få svar. Den här gången är det dock viktigare än någonsin att allmänheten får aktuella, fullständiga och opartiska besked om läkarvetenskapens ståndpunkt. Bör inte Folkhälsainstitutet försöka skaffa sig ett underlag för en allmän rekommendation om vår livsföring?

Frågan är om pressen sköter sitt uppdrag som allmänheten har rätt att kräva eller om journalister och redaktörer faller för frestelsen att skriva det som vi läsare vill ha - goda nyheter snarare än goda råd?

Niels Houmøller

Att söka Gud i fy

om New Age-rörelsens vetenskapssyn

Gud spelar inte tärning.

Så sa Albert Einstein till Niels Bohr. Det var apropå Bohrs tolkning av den kvantfysikaliska teorin där slump i naturen gavs en framträdande roll.

För egen del ville Einstein hålla fast vid gamla principer, om kausalitet och realism i kunskapssyn. Enligt hans uppfattning fanns trots allt en av människorna oberoende, objektiv verklighet och den kunskap fysiker får fram bör spegla olika dimensioner i den. Det finns till och med en djupare ordning, menade Einstein.

Idag bestrids Einsteins realism av populärvetenskapliga författare som med kvantfysiken som utgångspunkt hävdar att verkligheten är en illusion. Den är en konstruktion av vår egen hjärna. Du kan ha den verklighet du vill, bara du bestämmer dig.

Samtidigt menar de också att det finns en djupare ordning, men den är kosmisk. Den moderna fysiken börjar komma fram till samma insikter som gamla österländska mystiker haft sedan länge. Gudsbeviset finns i kvantfysiken.

Fysikens Tao

Iden om en parallell mellan vad som kallas den "nya fysiken", den kvantrelativistiska, och mystiken, finns i en mängd populärvetenskapliga böcker som kommit på senare tid.

En av de första i denna genre var Fritjof Capras *Fysikens Tao*, som blivit en bestseller. Gary Zukavs *De dansande Wu Li-mästarna*, som är en mer vederhäftig berättelse om den moderna fysikens historia från sekelskiftet fram till idag, bär också spår av resonemanget om att fysik och meditation är ett tvillingpar. Fysiken ger en yttre, mystiken en inre väg mot i grunden samma kunskap.

Det finns nu många fler författare som pekar i samma riktning, med titlar som *Mysticism and the New Physics* (Michael Talbot, 1981), *Gud och den nya fysiken* (av fysikern Paul Davies, 1983; sv översättning 1987 och -88). Capra har gått vidare i sina spekulationer med *The turning point* (1982) och *Uncommon wisdom* (1988), Boken om "vändpunkten" gör gällande att vi lever i en tid då det växer fram ett helt nytt paradigm över hela linjen i vetenskapernas värld, ett som bygger på ett erkännande av en andlighet i naturen och människan.

New Age

New Age, ungefär "den nya tidsåldern", är en samlingsbeteckning som anhängare av den nya trenden givit sig själva. Det är en mångtydig och svårdefinierbar rörelse med religiösa och mystiska inslag som förbryllar. Att söka göra den "nya fysiken" till grund för en nyandlighet är ett av de viktiga kännetecknen, men långt ifrån det enda.

Förutom populära utläggningar om den moderna kvantfysikens, bootstrap-teorins, strängteoretikers och kosmologers senaste rön, ingår också experimenterande med holistisk medicin, medita-

tionstekniker för att uppnå "alternativa medvetandetillstånd", psykedelika, bantningskurer, kinesisk skuggboxning, mentalträning, japansk kampsport, alternativ grönsaksodling, österländsk filosofi och mycket mera.

Bland gurus räknas mystikern Krishnamurti, ekosofen Gregory Bateson och fysikern David Bohm. Fritjof Capra och Gary Zukav är bland de som suttit vid dessas fötter i Kalifornien, närmare bestämt vid konferenscentret Esalen i en paradisk miljö på en klippa intill Stilla Havet.

Psykoterapi med fysik

Esalen har sitt namn efter en indianstam som en gång bodde vid den vackra Big Sur-kusten. Centret har fungerat som en samlingspunkt och en källa för många av de nymodigheter och tankar om en andlig transformation som förknippas med New Age.

Psykoterapi är en hörnpelare, vilket märks bland annat genom att Esalens byggnader, där workshops och konferensdeltagare inkvarteras, har sina namn efter olika personligheter som varit med om att grunda "The Human Potential Movement" — rörelsen för människans utvecklingsmöjligheter. De flesta har varit psykologer och terapeuter, och tanken är att förändra människan och samhället genom att ta vara på gömda resurser som hittills endast behärskats av gamla mystiker, naturläkare, astrologer med flera.

Anknytningen till fysik ger en viss vetenskaplig legitimitet, samtidigt som delar av en mer sammanhängande tankebyggnad grundas på metaforiska reso-

siken

nemang som hämtar inspiration från en uppsjö av kvantfysikaliska idéer.

Tidskriften California Business gjorde 1986 en undersökning bland 500 företagare och företagsledare och kunde då konstatera att mer än hälften hade utnyttjat någon form av medvetandehöjande teknik.

"Även om dessa mänskliga-potentialkurser är vanligare i Kalifornien än på annat håll, hävdar näringslivsexperter att de växer snabbast bland utbildningspaketen för företagsledare" (**Robert Lindsay**, *New Age. Människan sin egen Gud*, Tempus 11/10, -86, nr 199).

Kritiker finns också, inte minst i näringslivet. I Sverige har SAF-direktören **Rolf Lindholm** i en rekommendation på baksidan av **Willis Harmans** och **Howard Rheingolds** bok *Inspirationens ögonblick. Om hur idéer uppstår och hur man kan utveckla sina dolda resurser*, 1988, skrivit att författarna "bryter upp invanda, intellektualiserande tankestrukturer och förlöser den skapande människan."

Å andra sidan har de kulturkonserverna inom Timbro-förlaget hållit sig ganska kallsinniga till nyandlighetens litteratur. New Age-rörelsens alster används flitigast av konsulter i mentalträning. Ett aktuellt exempel har varit idrottspsykologen **Lars-Erik Uneståhl**s distanskurs som gick vid Högsolan i Örebro, där den nu har lagts ned på grund av det stora inslaget av o- och pseudovetenskaplighet.

Förnuftskrisen

Intresset för personlig utveckling genom mentalträning och dess blandning av

modern fysik och gammal mystik i en filosofisk överbyggnad sammanfaller med en trend i samhället som vänder ryggen mot det rationella tänkandet.

Den finske vetenskapsfilosofen **Georg Henrik von Wright** pekar i sin bok "Vetenskap och förnuft" på hur det i vår tid uppkommit "...olika antirationalistiska protester, vidskeplig tro på övernaturliga krafter och maktens styrning av våra öden och olika vishetsläror om det rätta sättet att leva. Bortglömda eller nya

former av magi odlas igen.

Påfallande ofta har förkunnelserna rötter i österländsk religion och visdom". G von Wright är ingen vän av enögdhet i akademisk vetenskap, utan tvärtom uppmanar han till kritik av alla former av absolut rationalism. Däremot är han mycket oroad av dessa strömningar som parasiterar på "förnuftskrisen" och gör irrationalism till en dygd.

Den tid som behärskas av rationellt, vetenskapligt tänkande är en krigshärjad

Fysiken ger en yttre, mystiken en inre väg mot i grunden samma kunskap.

och miljöutsugande era. Upplysningens och det modernas projekt har gjort bankrutt. Denna rörelses kamp mot fördomar, mytbildningar, skrock och pseudovetenskap har visat sig dölja en elitism; ett maktmonopol som härjat i vetenskapens och expertisens namn och som skapat vapenarsenaler och nya former av den ena människans förtryck av den andra.

Den nya trenden är att komma ur denna situation genom att satsa på mjukhet, känsla och "intuition" istället för förnuft. Inga fasta hållpunkter kan finnas när det gäller vetenskaplighet. Nya vetenskaper, pseudomyter, gottköpsmystik och esoterisk religion flyter in i varandra.

Det nya tänkandet väntar sig inte längre frälsning från det "rationella", utan från det "emotionella" — den känslomässiga upplevelsen av Världen, livet, kosmos och människan. Man söker inte vetenskapliga, tekniska och ekonomiska detaljlösningar, utan omvändelser till ett nytt sinne och ett nytt handlande, och den programmeras, bara vi vill det.

Tänk positivt! — så lyder budskapet, och kapitalstarka krafter driver på, ty andlighet och den terapeutiska kulturen är en lukrativ business.

Fysikens centralitet

Fysiken har alltid haft en central ställ-

ning i vår kultur, speciellt under och efter andra världskriget.

Om det nu kan visas att det skett ett grundläggande perspektiv- eller paradigmskifte på detta område, som säger oss att det inte finns någon objektiv verklighet, utan vi är fria att skapa den verklighet vi vill, så får anti-realism och satsa-på-dig-själv-filosofier en starkare ställning.

Den gamla newtonska fysikens sätt att tänka — Världen som en maskin, determinism och reduktionism — har tjänat som modell på många andra områden, från beteendepsykologi till klinisk medicin och ekonomi, säger Capra. När den nya fysiken frigjort oss från den mekaniska och deterministiska världsbild som förknippas med Newton, måste konsekvensen också tas på alla andra vetenskapens områden.

Den gamla fysiken tog för givet att det finns en yttre verklighet om vilken vi får objektiva kunskaper genom våra sinnen. Den nya fysikens mest grundläggande premisser skulle vara ett förnekande av densamma. Observatören och det som observeras tillhör en och samma kosmiska väv; det kvantfysikaliska experimentet stör den subatomära verkligheten, på ett sådant sätt att vi själv kan bestämma om resultatet ska bli förnimmelsen av en "våg" eller en "partikel" — den ena utesluter den andra, liksom mätning av rörelse utesluter möjligheten att ta fasta på "plats".

I den nyandliga tolkningen smeker kvantfysiker i sina experiment delar av ett kosmiskt väsen, där ande och materia är oskiljbara. Vi som människor är en del av den kosmiska smeten — i själva verket berör vi en del av oss själva; därav alla dessa paradoxer och underligheter.

Populärvetenskapliga författare som Capra drar stora växlar på "den nya fysiken", och terapeuterna går ännu längre. Enligt dem är det en fråga om "mind over matter" — människor har resurser så att tanken kan ordna materia — se på Uri Geller när han böjer teskedar, eller cancerpatienten som med den rätta men-

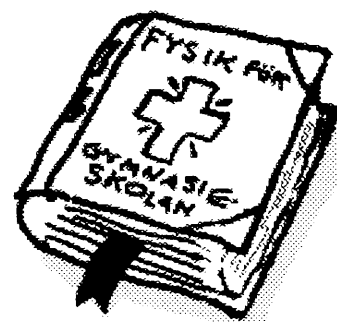
tala träningen kan tänka sig frisk.

En magisk-mystisk kausalitet

Vad en sten beträffar, säger Capra, 'kan jag inte tillskriva den ett medvetande ur det perspektiv där jag ser det som en distinkt entitet. Men ur den synpunkt där jag ser det som en del av ett större system, universum, som är medvetet, skulle jag säga att stenen liksom allt annat deltar i den stora medvetenheten. Mystiker och folk med transcendent erfarenheter — typiskt — skulle placera sig själva i detta större perspektiv', det kosmiska medvetandets (Uncommon Wisdom, s. 141).

Shakti Gawains bok *Kreativ visualisering: Använd din fantasi och skapa det du vill i ditt liv* (1987) ger fördjupning i det magiska tänkandet.

Huvudtesen är att man kan omprogrammera sitt liv genom inre mental omprogrammering. "Tänk dig Världen som ett praktfullt paradiset i vilket alla du

Drivkrafter

- Sekularisering och behovet av en andlig referenspunkt i vår tid.
- Fysikens legitimerande funktion.
- Kommersiella krafter, bland annat ledarskapsutbildning.
- Den klassiska fysikens begreppsliga kris; världsbildskrisen.
- Miljökrisen och suget efter ekologiskt tänkande.
- Parasiterande på nyorientering i vetenskapsteori, paradigmatteori med mera.

träffar upplever samma fullhet och överflöd som du. Njut av det till fullo. Far om du önskar till andra planeter och finn där mirakulösa ting" (s. 67).

Om du inte lyckas beror det på dig själv. "De som inte upplever sin Värld som rik och ymnig tror på något plan på knapphetsprogrammering hellre än överflöd. Av okunnighet har de anslutit sig till den vanliga tron på fattigdomens och knapphetens oundviklighet, och de inser inte att den yttersta skaparkraften vilar i händerna (eller snarare sinnet) hos var och en av oss" (s. 65).

It's all in your mind, skulle man kunna säga på engelska. Verkligheten är vad du gör den till, precis som i kvantfysiken.

Lösa metaforer

I och med att man vänder rationalitet och objektivitetsanspråk ryggen, så finns inte heller samma kriterier för bevisföring och validitet.

Resonemang kan istället byggas upp kring metaforer och påståenden om parallellitet mellan utsagor av antika mystiker och modeller i den moderna fysiken. Det räcker med associationer och impressionistiska kopplingar, som i och för sig, om man mediterar över dem, kan fås att framstå som självklara.

Ett typiskt sätt att resonera är att först redogöra för en tankeabstraktion hos fysiker för att sedan hävda: Men se där, detta fanns ju redan hos de österländska mystikerna!

Ett bra exempel på detta är Michael Talbot i *Mysticism and the New Physics*. Så här skriver han om gravitationsteoretikern **John Wheelers** tolkning av relativistisk rum-tid:

"Wheeler föreställer sig ... integrerade maskhål som förbinder alla rummets regioner... där elektriska kraftlinjer tycks komma samman och sjunka in i rumtidens vävnad, liksom trådar som dras genom en tratt". Och så: "Detta är överraskande, eftersom Tantras talar om rummet som genomsyrat av kraftlinjer som kallas Shivas hår".

Smaklig måltid

Tantras är en indisk text och Shiva är dansernas gud i hinduernas religion. "Det är helt otroligt att dessa antika texter skulle tala om rummet som en substans som innehåller inkapslade kraftlinjer. Det är bara under det senaste århundradet som den västerländska vetenskapen har kunnat förstå rummet på icke-euklidiskt maner och tänka sig en krökning. Men för många sekler sedan hänvisade Tantra-texterna till expansion och kontraktion i Akasa" (ss. 118–119).

"Akasa" är en slags ursubstans som tänks bli differentierad med tiden och som är urkraften Prakrttri-Saktis säte. Akasa och supergravitationens substrat jämföras i detta resonemang, och detta är vad som skulle bevisas — "om vi bortser från den religiösa terminologin, så kan Tantraläran ses som en antik gren av kvantteori" (s. 115).

Antalet exempel på hur något i en österländsk religiös text plockas ut ur sin kontext för att jämföras med tankeabstraktioner i den moderna fysiken kan mångfaldigas.

Capra för sin del är lite mer återhållsam, men tar fasta på samma slags påståenden om parallellitet eller strukturellhet mellan mystiska tankar och idéer

inom kvantfysik och relativitetsteori.

Hans resonemang verkar lite rimligare, därför att han översätter från båda håll till en systemteoretisk terminologi som sedan kan fås att bära en dubbelmening, mystikernas såväl som fysikernas. Detta skulle samtidigt vara ett intyg för samma bakomliggande kosmiska enhet som de två kommit åt på olika vägar.

Ontologi och epistemologi

Påståenden om likhet eller metaforisk samstämmighet mellan mystik och fysik rör två plan. Å ena sidan finns resonemang om verklighetens beskaffenhet, det som i filosofiskt språk kallas för ontologi, läran om vad som är, tingens "väsen". Å andra sidan jämförs sådant som rör hur vi får kunskap och vad kunskapen innebär, d v s epistemologi eller kunskapsläran.

På det ontologiska planet hittar vi hänvisningar till universum som ett slags kosmiskt nätverk; allt hänger samman. Här finns också hologrammetaphoren. Både mystiker och moderna fysiker skulle ha kommit fram till hur det lilla finns i det stora och tvärtom. Denna metafor är dock omtvistad. New Age-psykiatrikeren **R. D. Laing** protesterar och menar att har man gjort upp med Newtons

Ordet "paradigm" har utvattnats till meningslöshet, exempelvis "det nya paradigmet" som samlingsbegrepp för allehanda hopkok av vetenskapliga fragment och religiösa traditioner

mekaniska världsbild finns ingen anledning att ersätta maskinen med hologrammet som metafor.

Beskrivningar av svarta hål, hävdar man, fanns redan i de antika mystikernas texter: "Det makrofysiska svarta hålet och Siva bindu är identiska" (Talbot). Mystikernas hänvisningar till många nivåer i vårt medvetande kopplas ihop med fysikernas idé om fyra-, fem- och mångdimensionella rum. "Sri Aurobindos läror är identiska med John A. Wheelers "intimations" (s. 135 Michael Talbot).

På det epistemologiska planet tar man fram detta att mystiker och kvantfysiker ej betar sig som åskådare, som forskare ska i det newtonska paradigmet, utan som deltagare. Mystiker föregriper fysiken i övergången från åskådar- till deltagarinställningen.

I båda fallen uppfattas också verkligheten som en dröm. Detta att kvantfysikaliska abstraktioner finns i forskarnas huvuden jämföras med mystikernas avvisande av idén om en objektiv verklighet "därute". Och så kommer detta med att mystikern/fysikern skapar sin egen

"verklighet"—det är bara en fråga om mentaltränning. I tabellen ges en översikt över några av de kopplingar som brukar göras i den aktuella litteraturen, med mer eller mindre halsbrytande analogi-resonemang.

Mått på vetenskaplighet

För att kontrastera motsättningen mellan forskning och New Age-folkets åberopande av ett "nytt" paradigm, kan det vara värt att fråga oss vilka kriterier vi egentligen har på vetenskaplighet. Inom vetenskapsteorin har man övergivit tron på klara gränsdragningskriterier som kan skilja mellan vetenskap och ovetenskap. Men betyder detta att det inte finns några skiljelinjer alls?

Enligt min mening kan forskarsamfund och New Age-kulten jämföras som kulturföreteelser. De skiljer sig i avseende på ett etos eller en ideologi, när det gäller kunskapskriterier, och rent sociologiskt. Forskarsamfund brukar hålla sig med en hederskodex som bland annat säger att man inte ska fuskas. Det finns epistemiska kriterier för kritisk prövning av nya hypoteser, och ett peer review-system som institutionaliserats i form av kollegiala prövningsförfaranden hos tidskriftsredaktioner, forskarråd och i sakkunnigprövning för tjänster.

Nu är detta en idealbild, och forskare rättar sig inte alltid efter sin hederskodex eller kritiska bedömningsprinciper. Alla vet att det finns favorisering till förmån för dem som skriver i samma forsknings-tradition som man själv, medan företrädare för en annan forskartradition har svårare att bli publicerade i en tidskrift som behärskas av rivalerna.

Men ändå, när stora avsteg görs från principerna, så träder kritik och självansnering in; resonemang bygger också på att citera andra, men inte i den auktoritetsdyrkande anda som förekommer i New Age, som närmast har ett regelsystem som påminner om frälsningsläror.

Med andra ord finns påtagliga skillnader mellan New Age och vetenskapens

kultur, i fråga om etos, kunskapskriterier och peer review-systemet, bristfälligt som det är.

Paradigmbegreppets bankrutt

Inom vetenskapsteorin förs en ständig diskussion om kriterier på vetenskaplighet. Tidigare fanns en tendens att enbart se verifikation, uppreparhet och hypotetisk deduktion som kännetecken på vetenskap och kriterier för avgränsning gentemot icke-vetenskap och pseudovetenskap. Utgångspunkten var då ett underförstått vetenskapsideal med förankring i en del av naturvetenskapen, framförallt den klassiska fysiken.

Men inte ens inom fysiken motsvarades idealbilderna av realiteten. Kritik av den snäva ståndpunkten har lett fram till uppmärksammande av metod och synsätt i andra ämnen, som till exempel tolkningslära (hermeneutik) hos humaniora, och det har inneburit en fokusering på vetenskapens sociala grunder som intressant för kunskapsbildning och forskningens villkor.

Thomas Kuhn införde begreppet "paradigm" år 1962 för att betona denna sida, tunnelseende och begreppslika briller som styr forskarnas tänkande. Detta öppnade dörren för en välbehövlig historisering och sociologisering av vetenskapsbegreppet.

I efterhand har det dock slagit över i en relativisering av begrepp om kunskap också i epistemologisk mening. Ordet "paradigm" har utvattnats till meningslöshet, exempelvis när det talas om "västerländska" och "österländska" paradigm i mänskligt tänkande, eller "det nya paradigmet" som samlingsbegrepp för allehanda hopkok av vetenskapliga fragment och metafysiska antaganden i religiösa traditioner.

New Age-rörelsen är bara ett av flera exempel, där man parasiterar på en vetenskapsteoretisk nyorientering i vår tid.

Aant Elzinga
professor i vetenskapsteori,
Göteborgs universitet

Aura-bluffen

av Nils Anundby

En man vid namn Einar Eiderflykt reser runt på olika mässor och fotograferar människors "aura" med polaroidkamera. Journalisten Nils Anundby har låtit sin aura fotograferas av Eiderflykt, men också av Sven Arnqvist, som har avslöjat Eiderflykts metoder.

För ett drygt år sedan besökte Erik Eiderflykt från Malmköping i Södermanland Hushålls- och vildmarksmässan i Luleå.

I sin monter hade han en stor svart kamera uppställd och lovade att han med den kan ta bilder på besökarnas auror. Den strålning han säger alla omges av och som annars bara kan upptäckas av personer som är mediala.

Intresset var mycket stort och som utsänd för att bevaka mässan lät jag mig fotograferas. På polaroidbilden syns huvudet och överkroppen omgiven av en kraftig violett färg.

Enligt det papper som jag samtidigt fick skulle färgen tyda på hög andlig känslighet och kunskap. Eiderflykt sade dessutom att bilden visade att jag har kontakt med Gud och kosmos. Färgen skulle också tyda på att jag hade ont i ryggen och i axlarna.

När jag sade att så aldrig varit fallet hävdade han att jag ändå måste tänka på min fysiska hälsa och inte jobba så mycket.

Under mässan kom Sven Arnqvist också i kontakt med Erik Eiderflykt och hans aurafotografering.

- Som gammal elektroniklärare och fil mag i fysik var jag övertygad om att det här inte kan fungera. Om så är fallet borde uppfinnaren ha två nobelpris.

Ute på Arcus ville vi titta i den svarta lådan som omgav kameran och som sades innehålla den avancerade dataenheten. Begäran avslogs och detsamma görs när vi åter kontaktar Erik Eiderflykt.

- Jag känner mig kränkt av påståendet att det skulle handla om bluff, säger han. Dessutom har konsumentverket gett

klartecken till den här verksamheten.

Riktigt så är det nu inte. Vad konsumentverket, efter en anmälan från Konsument Luleå, säger är att man inte finner anledning undersöka möjligheterna av att fotografera elektromagnetisk strålning.

Att verket struntar i det beror på att det i marknadsföringen inte talas om eller utlovas lindring, bot eller hjälp på de fysiska eller psykiska områdena.

Verket har vid samtal med Jan-Erik Nordin på Konsument Luleå sagt att man ser på det här som andra marknadsjippon och därmed inte ingriper.

Sven Arnqvist ger sig inte trots försäkringarna från Eiderflykt att det är möjligt att ta aurafotografier.

Han har skaffat ett par polaroidkameror och minns hur Eiderflykt efter fotograferingen rörde polaroidbilden framför en mycket koncentrerad lampa som satt vid kameran.

- Det gör jag för att snabbare torka bilden, säger fotografen.

Något som en gång i världen kunde behövas, men definitivt inte krävs med dagens polaroidmaterial.

Arnqvist förstod att det kan vara möjligt att förändra färgen i bilden om den utsätts för värme under de sekunder den framkallas.

Ett första försök med en cigarettändare visade att så också är fallet, om värmingen sker på bildens baksida.

Arnqvist tog sedan en koncentrerad lampa från en diaprojektor och i går fick jag mitt livs andra aurafotografi. Visserligen är ljuset kring mitt huvud inte lika jämnt som på det tidigare, men den gula färgen tyder enligt Eiderflykts bruksanvisning på att jag är kraftfull och har en aktiv intellektuell förmåga.

I ett papper som Eiderflykt numera skickar med kunderna står det dessutom att när jag omges av en gul aura betyder det att jag är orolig, grubblande, dömande, envis och motståndare mot förändringar.

På Polaroid i Stockholm bekräftar

Bengt Grote att det är mycket enkelt att få färgförändringar genom att värma polaroidbilden under framkallningen.

- Filmen ska användas och ger korrekta färger mellan plus 13 och 30 grader. Allt annat ger färgförändringar.

Grote förklarar att vid kallare temperatur blir bilden blå och vid varmare går färgen mot rött.

- Det kan ju också vara så att polaroidfilmerna har dubbelxponerats, förfotograferats med det som kallas auran. Det är enkelt att göra och jag har själv hjälpt svenska trollkarlar att göra sådana förfotograferingar. I de fallen har det handlat om att fotografera spelkort.

När Eiderflykt konfronteras med Arnqvists experiment säger han:

- Jag känner mig så kränkt av er uppe i Luleå. Ni är så buffliga. Det här fungerar. Jag är inte intresserad av att diskutera det här med Arnqvist och jag är själv ingen elektronikexpert. Jag skiter i om det sitter en dator, skruv eller ingenting i kameran. Det fungerar.

Upprört säger han att det är skillnad på en BMW för 300 000 kronor och en gammal skrothög för 3000 kronor.

- Hans metod kanske fungerar men det finns ett amerikanskt patent bakom kameran som jag gett 200 000 kronor för.

- Ska man sätta dig mig får man i så fall göra det också med svenska kyrkan och alla spåkärningar. Finns det över huvud taget något bevis för att Gud finns?

Nils Anundby

(Artikeln har tidigare varit publicerad i Norrländskasocialdemokraten 9/7 1994)

PS Om någon undrar över konsumentverkets fysikkunskaper, så är Nils Anundbys referat helt korrekt. I ett beslut den 27/7 1992 (diarienummer 93/K1534) säger verket, ordagrant:

"Konsumentverket finner inte anledning att undersöka uppgifterna rörande möjligheter till att fotografera en elektromagnetisk utstrålning." SOH

Hokus pokus i hifi-världen

Det är inte bara hälsokostbranschen som säljer undergörande salvor och mystiska manicker för att öka det mänskliga välbefinnandet. I senaste numret av tidningen *M – magasinet för klassisk musik*, berättar Mikael Strömberg om de mest hängivna audiofilernas jakt på det perfekta ljudet.

Drömmer du om det perfekta ljudet? då räcker det inte med den häftigaste hifi-anläggningen.

Du måste också sanera ditt lyssningsrum från den negativa energin från gardinerna, månen, fåtöljbenen och bokstäverna på skivetiketten.

I alla fall om du väljer att tro på hifigurur **Peter Belt**, förstås. Och köpa hans produkter.

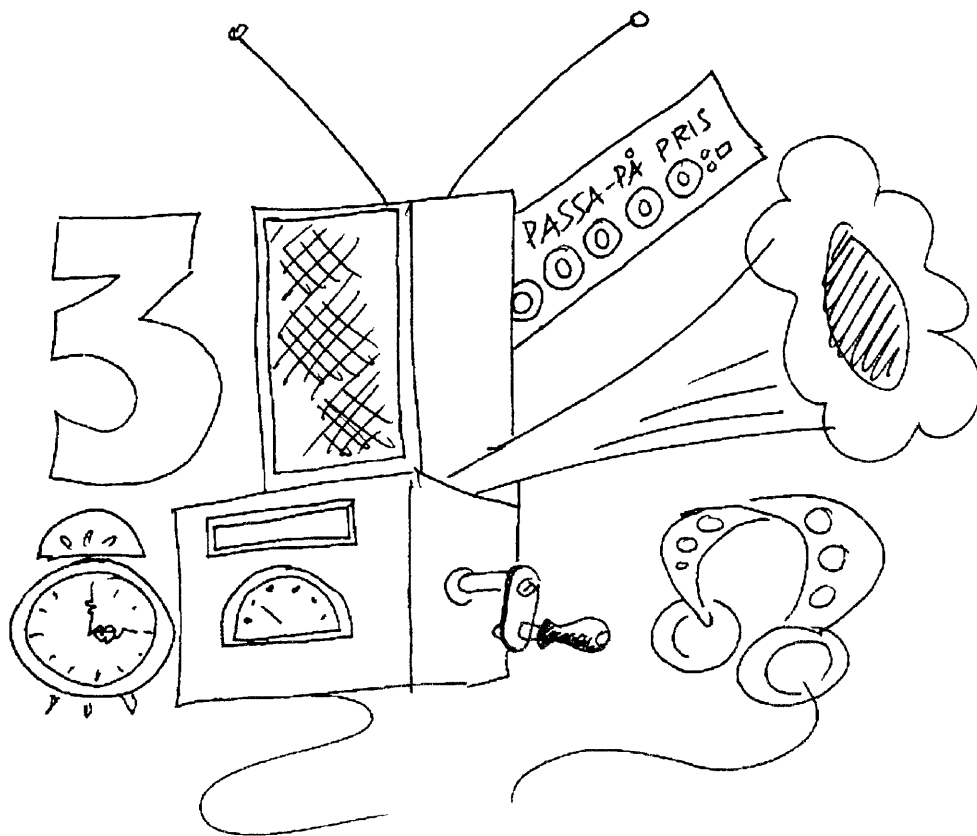
Kanske skaffade du också för så där tjugo år sedan en så kallad antistatmatta till din skivspelare? En enkel och billig uppfinning av den engelske radaringenjören Belt, för att få bort knäpparna från statisk elektricitet.

I nr 2/94 av *M* berättar Mikael Strömberg om Belts utveckling sedan dess.

Förvirrande fält

Idag säljer Belt allehanda produkter för att eliminera olika typer av vad han kallar "kraftfält". Belt menar att vår kropp är mycket känsligare för svaga elektriska och magnetiska fält än vad vi tidigare trott. Överallt, särskilt i ett rum med elektronik, uppträder spänningsfenomen som vi störs av.

Enligt Belt påverkas lyssnandet av alla dessa svaga krafter på mikronivå. Josef Svalander, audiofil som tidigare representerade Belts bolag PWB i Sverige,

förklarar hypotesen så här i tidningen *M*:

– Vi har jordytan som "nollpotential" och den vill vi sätta allting i relation till. Jordytan, jordpotentialen, måste vara under våra fötter för att vi ska känna oss helt tillfreds. Om vi för in "konstgjord jord" i våra hem, till exempel vattenledningar eller elledningar över våra huvuden blir vi förvirrade och försöker genast förtränga dessa störmoment.

– Krafterna påverkar troligen vårt balanssinne. Vi upplever olust ungefär på samma sätt som vi får svindel när vi tittar över ett stup.

Lyssnaren i vardagsrummet är sällan medveten att han ens "känner olust" eller omges av "falska" jordplan och "förvirrande växelspänningsfält". Vad Belt försöker göra är att nollställa denna ogynnsamma energi. Först då kan vi slappna av så att vi förmår höra allt ljud som faktiskt finns i rummet. Vi påverkar vårt eget välbefinnande så att vi förmår uppfatta musiken.

Typiska störmoment är tryckt text, på skivor, apparater och bokryggar. Text

bildar förödande kraftlinjer. Fälten blir intelängre regelbundna utan oregelbundna och förvirrande för lyssnaren.

Ett jämnt antal föremål i rummet är också störande, liksom årsringar och ådringar i paneler. Under soffbordet bör man alltså placera ett Belt-papper under fjärde benet. Sju blomkrukor i fönstret. Tretton uppslagsböcker i hyllan, osv.

Negativa proppar

Växelspänningen från nätet påverkar lyssningen dramatiskt. Belt menar att om nätkabeln kommer in i huset över våra huvuden vänds alla referenser upp och ner. Välj alltså inte källaren till lyssningsrum om nätkabeln till huset kommer in i markplanet.

Propparna i proppskåpet påverkar oss negativt. Vattenledningar och ledningar för vattenburen värme lamslår våra sinnen. Likaså rektangulära ytor som väggar, dörrar, fönster, tavlor, långgardiner.

Men det värsta Peter Belt kan tänka sig är en roterande aluminiumskiva med text placerad i ett växelspänningsfält.

Det senaste i "forskningen" är Belts egen färglära. Att färger skickar ut såväl störande som lugnande energi. Därför gör en papperslapp av rätt sort och färg i byrålådan susen.

I Belts sortiment finns dessutom en "poloraiser" – ett litiumbatteri i en plastlåda – vilken lyssnaren bör rikta mot sin hifi, mot lyktstolpar och elskåp i närheten. Och mot månen.

Botar elallergi

Som medicin för ditt sjuka rum finns alltså en uppsjö PWB-produkter. Det är polariserande elektret-film och tweezers, folie, feriter, säkerhetsnålar, reflexionsfria kablar, resistorer, tejper att användas i en position parallellt med jordytan, krämer, infettningmedel, plastspiraler...

Men det är inte bara musiklyssning som kan behandlas. Belt menar att han hittat orsaken till välfärdsstatens åkommor, som t ex kontorssjuka. Läkare rapporterar att tillståndet för elallergipatienter som använt Belt-produkter har förbättrats.

Audiofiler som behandlat sina lyssningsmiljöer med PWBs produkter säger sig uppleva diskanten som mjukare, basen fastare, ljudbilden bredare. Rolfylltheten ökar, det spelar högre och klarare. Josef Svalander vet inte vad han ska tro. Han intygar för M hur avslappnad han kände sig när han "beltade" som mest. Men idag har han brutit med Belt.

– Man måste byta världsuppfattning för att leva efter Belts teorier. Jag kunde acceptera hundra prylar, men inte hundra till, och hundra till. Vad ska man tro? Och hur ska jag någonsin kunna förklara vad som egentligen sker, med tekniska termer?

Att leva efter Belt visade sig vara en omöjlighet. Nu rear Svalander Belt-prylarna i sitt postorderföretag.

referat Jonas Söderström

Fotnot: M är en gratistidning om klassisk musik som distribueras till välsorterade skivaffärer.

1993 års folkbildare föreläste vid årsmötet

Den 6 maj blev det äntligen möjligt för Hans-Uno Bengtsson, fysiker och folkbildare från Lund, att ta emot sitt nyritade diplom (tecknat av Robert Nyberg).

Det skedde vid föreningens årsmöte, där det för övrigt konstaterades att nästa hela styrelsen ställde upp till omval. **Helen Rundgren** avsåg sig dock vidare styrelseuppdrag, och i hennes ställe invaldes **Kjell Strömberg**, högstadielärare i matematik och fysik från Kumla.

"Antag att en ko är rund..."

Hans-Uno tackade för priset med en föreläsning om fysikens begränsning och användbarhet inom andra vetenskaper, särskilt biologin. En fysiker är, sade pristagaren, en person som antar att en ko är klotformig, det vill säga en som förenklar så långt som möjligt för att kunna generalisera om omvärlden.

Vi fick också svar på frågor som "Varför är det möjligt att ligga på en spikmat, men inte på en spik?" och "Varför ser stora djur inte ut som små djur?" (De skulle inte hålla, och de skulle dö av värmeslag.)

Den som inte visste att långhalsade dinosaurier inte kunde ha vadat omkring i vatten upp till axlarna, eftersom de inte skulle ha orkat andats, fick besked om den saken, och den som inte godtagit Kiplings förklaringar på varför elefanten har så stora öron fick veta att de stora öronlapparna har samma funktion som kylflänsarna på en mopedmotor: de ökar ytan utan att öka volymen i motsvarande grad. Insekternas hudandning fungerar bättre än vårt system med lung-

or och syresättning av blodet, men bara så länge deras storlek är måttlig.

Goliat var chanslös

Storlekens betydelse förklarar också varför David besegrade den nästan fyra meter långa Goliat: en sån bjässe skulle ha varit nästan orörlig.

Om man kan förstå att Bibelns berättare inte hade kläm på fysikaliska principer, är det svårare att acceptera att Per-Erik Wahlund oroar sig för sin guldhamster, som han tror kan slå ihjäl sig efter ett fall på 60 cm! I själva verket kan nästan alla djur hoppa ungefär så högt från stillastående, och följaktligen också överleva ett fall från den höjden.

Hans-Uno knöt elegant ihop dessa och andra mer eller mindre kända fakta med – i varje fall av fysikerna – välkända naturlagar och höjde därigenom både auditoriets munterhet och bildningsnivå med betydligt mer än tre alnar.

NH

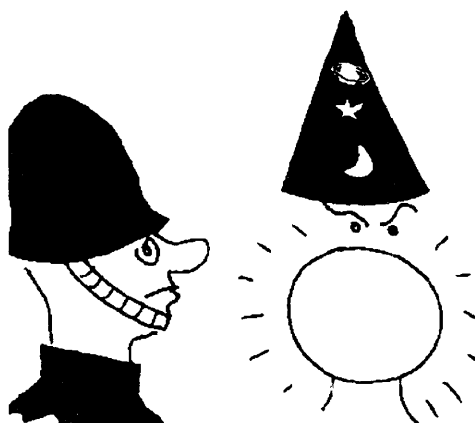
Siare hjälper inte polisen

En nyzeeländsk kriminalpolis, **Ian Holyoake**, har hållit föredrag för de nyzeeländska skeptikerna om siarnas roll i polisarbetet.

Polisen får många tips från siare, särskilt i fall med försvunna personer och ouppklarade mord.

Holyoake har gått igenom siartipsen i flera stora utredningar som han själv arbetat med, och dessutom frågat runt hos alla polisdistrikt i Nya Zeeland, utan att finna ett enda fall där siarna varit till nytta i polisarbetet.

Men eftersom polisen får in tusentals

*Leta på den tredje planeten
från solen räknat!*

tips från siare borde förr eller senare något av dem slå in av ren slump, tycker han.

Det mest typiska för siarnas tips är att de i de flesta fall är ytterst ospecifika. Så påstår till exempel siare ofta att försvunna människor kommer att återfinnas i närheten av ett träd. Detta är till föga vägledning för polisen, man kan ju inte gärna leta invid alla landets träd.

"Siare och klärvoajanter borde i stället koncentrera sig på Lotto-nummer och travhästar, tjäna pengar på detta och använda vinsten till att utveckla sin vetenskap så att mina kolleger och jag kan bli övertygade om deras förmåga."

(New Zealand Skeptic, december 1993)

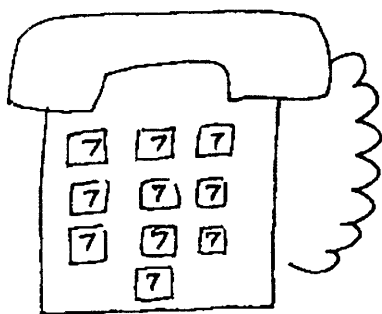
TV-shop med biverkningar

Naturmedlet "Rapso Active", som säljs via TV-shop, uppges vara verksamt mot bland annat akne, sår och brännskador. Läkemedelsverket har fått in tre fallrapporter om psoriasispatienter som drabbats av eksem och akne när de använt medlet.

(Information från Läkemedelsverket 1994:1)

Astrologiska telefonnummer

I helsidesannonser i dagspressen (bland annat DN 14/3 1994) gör teleföretaget Europolitan reklam för att de låter kunderna välja sitt telefonnummer. "Många kunder vill ha telefonnummer som 'låter bra' och är lätta att komma ihåg. Andra ber om ett nummer med så många jämna siffror som möjligt, och hänvisar till astrologiska skäl. Ytterligare en grupp vill ha så många sjuor som möjligt i sitt telefonnummer – för det ger tur."

Lyckotelefon

Är scientologer odödliga?

I scientologtidningen *Advance* nr 115 (1993) kan man ta del av en samling berättelser om de psykiska krafter som scientologer kan uppnå när de nått de högsta graderna inom organisationen. Ett typiskt exempel är följande berättelse om en bilolycka:

"Plötsligt hörde jag däck som tjöt och såg en lastbils strålkastare komma rakt mot mitt ansikte. Människor skrek vilt. På ett ögonblick rullade jag tillbaka tiden, och därmed var lastbilen tre fot längre tillbaka än den nyss varit, och jag hoppade iväg till andra körbanan. En person som stod där sa: 'Men Gud, vad hände? Du var *död*!'. Lastbilschauffören blev kritvit och sa: 'Vad gjorde du? Jag var rakt ovanför dig!' Han var helt chockad. De frågade mig båda om det var magi eller någonting liknande. Jag bara log och gick min väg."

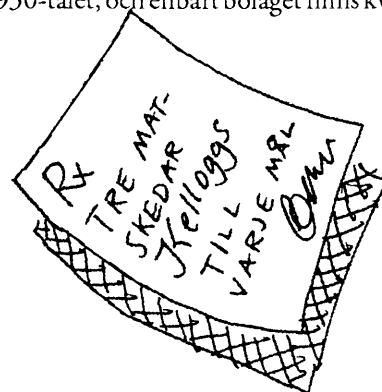
Cornflakes

Skeptical Eye, som ges ut av skeptikerna i Washington D.C., innehöll nyligen en kort historik om Kellogg's cornflakes. (nr 3, 1993).

Produktens skapare, Dr. John Harvey Kellogg, var medlem av en sjunde-dagsadventistisk sekt. Han bedrev diverse udda terapier, däribland vattenterapi ("hydroterapi") om vilken han skrev en bok om 1 200 sidor.

Under 1870-talet utvecklade han vegetariska dieter som skulle skänka hälsa och långt liv. Hans cornflakes skulle vara en huvudingrediens i en sådan diet. De tillverkades ursprungligen på det sjunde-dagsadventistiska sanatorium där han arbetade som läkare.

Hans yngre bror, Will Keith Kellogg, som hade ett administrativt arbete vid sjukhuset, såg till att överföra tillverkningen till ett fristående kommersiellt företag. Sanatoriet gick i konkurs på 1930-talet, och enbart bolaget finns kvar.

Mirakeloperationer

Shirley MacLaine, galjonsfigur inom NewAge, har nyligen besökt Filippinerna och genomgått en mirakeloperation ("psychic surgery").

"Han stack in sina händer i min kropp och tog bort levrat blod och invärtes vävnader av något slag, och drog sedan tillbaka sina händer", berättade MacLaine.

Från Norge rapporteras att en filipinsk "mirakelkirurg" har varit i Trondheim och opererat minst två gånger under de senaste tio åren. Han påstod sig bland annat operera bort delar av en njure.

En skeptiskt sinnad person kom över det "bortopererade" materialet och ordnade så att det blev analyserat. Det bestod inte av njurvävnad utan av stelnat blod. Eftersom det förvarats i alkohol kunde man inte avgöra om blodet kom från en människa eller från någon annan art.

(*New Zealand Skeptic*, december 1993.
NIVFO-bulletinen 1/94.)

Kvacksalveri på tillbakagång?

En av medlemmarna i North Texas Skeptics, läkaren Tim Gorski, tycker sig ha märkt tydliga tecken på att kvacksalveriet håller på att trängas tillbaka i USA. En viktig orsak är Clintons planerade sjukvårdsreform, som förväntas missgynna obevisade behandlingsmetoder.

Kvacksalvarna själva har i stor utsträckning lämnat den "alternativa" principen och gått över till den "komplementära", dvs mirakelkurer m m ska användas som komplement i stället för ersättning till den gängse sjukvården.

(*North Texas Skeptic*, februari 1994)

Kiropraktik och vaccinationer

Det amerikanska kiropraktikerförbundet gav förra året upp sitt motstånd mot vaccinationer. För ortodoxa kiropraktiker är detta rena förräderiet.

(*North Texas Skeptic*, februari 1994)

Blodgrupp i stället för stjärntecken?

I Japan har det blivit populärt att använda blodgrupper på ungefär samma sätt som astrologitroende använder stjärntecken. En bok i ämnet har också översatts till engelska och fått viss spridning i USA. Eftersom man bara räknar med fyra blodtyper (O, A, B och AB) blir läran ännu enklare än stjärnteckenastrologin med sina tolv stjärntecken.

Robert Steiner har granskat boken *You are your blood type* av Nomi och Beshar, och funnat många likheter med astrologiska skrifter. Ett exempel: Det anges att "De flesta stora maffialedare har blodgrupp O."

Hur vet man det? undrar Robert Steiner. Redan att få en lista över de stora

maffialedarna kan var nog så svårt. Vad gör man sen? Skriver man ett brev till dem? ("Käre herr.... Det har kommit till vår kännedom att ni är en stor maffialedare. Vi skulle uppskatta om ni ville hjälpa oss i vår undersökning genom att besvara några frågor...")

En smula eftertanke visar att påståendet om de stora maffialedarnas blodgrupper inte kan ha någon trovärdig grund. Detsamma gäller i ännu högre grad bokens påståenden att Jesus hade blodgrupp AB (grundat på den så kallade svepduken i Turin) och att Buddha och Mohammed troligen hade samma blodgrupp (inget skäl angivet).

(*Georgia Skeptic Summer* 1993)

Loch Ness-fotografi avslöjat

Det mest välkända fotografiet av "Loch Ness-odjuret", som togs år 1934, har avslöjats vara en bluff.

Två pojkar byggde upp ett "odjur" av en leksaksbåt och diverse trä- och plastföremål.

Bilden av detta föremål har tagits seriöst av hundratals Loch Ness-"forskare", men nu är den alltså avslöjad.

(*DN* 14/3 1994)

"Therapeutic Touch" på fallrepet?

FOLKVELT har tidigare berättat om det stora arbete som Rocky Mountain Skeptics lagt ned på att granska undervisningen i Therapeutic Touch (handpåläggning) i sjuksköterskeutbildningen vid University of Colorado. Ansträngningarna har nu krönts med en viktig framgång. Universitetet har tillsatt en kommitté som ska utvärdera det vetenskapliga värdet hos Therapeutic Touch.

(*Boulder Daily Camera* 17/12 1993)

Ockultism i landstinget?

I Kristianstads läns landsting är man på väg att anställa en ny landstingsdirektör. Efter tips från anställda handplockades en kandidat, Kent Angergård, från det privata näringslivet.

Angergård har nyligen fått lämna arbetet som verkställande direktör för bilhandelskoncernen Catena sedan denna gjort stora förluster under hans två år som VD.

Enligt tidningen NST har anställda vid Catena berättat att Angergård vände sig till spågubben Kurt Svensson i Billesholm för att få råd om hur han skulle sköta företaget.

"Bland annat ska Angergård ha åkt till Svensson med bilder på Catena-anställda för att registrera de 'vibrationer' som drabbade Svensson då han såg bilderna."

Detta förnekas av Svensson, men han medger att han brukar vända sig till Kurt Svensson för att få råd i olika frågor. Han vill dock inte kalla sin rådgivare för spågubbe utan för medium. Ordet spågubbe är nämligen nedsättande, men det "råkar ju vara så att en del av oss männis-

*Vibrationer kan drabba
ditt landsting!*

kor har en så kallad medial förmåga", säger Angergård.

Kurt Svensson intervjuas också i NST om sin verksamhet. Psykiska problem löser han med en originell form av samtalsterapi: "Jag söker upp den som har besatt personen och talar förnuft med

dem och ofta lyckas jag."

Enligt Svenssons läror återföds människor till nya liv, och varje nytt liv leder till att man kommer ett steg närmare målet att bli "en färdig människa":

"Det kan ta upp till två miljoner år att bli en färdig människa och människor kan inte själva avgöra när de är färdiga. Det kan bara en människa med mycket kosmisk kunskap avgöra. En sådan människa är ett medium."

Själv anser sig Svensson vara ett medium.

Sedan Angergårds ockulta böjelser och nära förbindelser med Kurt Svensson har blivit kända har landstingspolitikerna tagit upp anställningsfrågan till förnyad prövning.

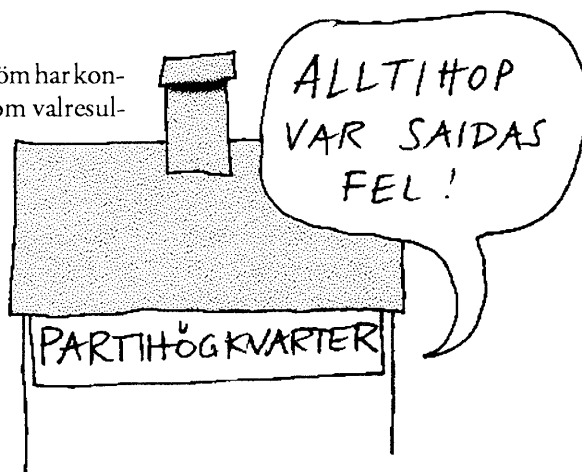
"Han har ingen trovärdighet som ledare om dessa uppgifter får stå oemotsagda", säger landstingsrådet Per-Ingvar Johnsson. Oppositionsrådet Kent Angergård (s) säger: "Om det är sant att han springer till spågubbar så accepterar jag det inte. Vad de säger får inte vara grund för landstingets personalpolitik."

(NST 15/3 1994)

Spådomar om valet

Journalisten Annika Hagström har konsulterat "rikssiaren" Saida om valresultatet i Sverige 1994. "Sier-skan var bombsäker på att ny demokrati, kds och vänsterpartiet åker ur riksdagen, att folkpartiet klarar sig med nöd och näppe medan socialdemokraterna får 52 procent." (DN 24/11 1993).

Vi avvaktar med spänning valutgången. Hur många av Sidas fem "bombsäkra" förutsägelser kommer att slå in?

Valanalys september -94

Ockultism i näringslivet?

Svenska Dagbladet driver en serie "Executive Seminars".

Den 27 januari 1994 anordnade man en halvdagskonferens i Stockholm om konsten att förutsäga framtiden.

Pris: 2 300 kronor exklusive moms.

Dessutom fick deltagarna köpa ett personligt horoskop från Astro Lab till det rabatterade priset 200 kr.

Ur programmet: Demonstration av Astro Labs horoskopdatorer, Lill Lindfors läser ur Nostradamus profetior, samtal om ekonomiska och politiska framtidsbilder med bland andra professor Bo Södersten och bankakutens ordförande Odd Engström.

Slagrutor i ALU-projekt

Ska AMS-pengar användas till rutgänger? Så har i vart fall skett i Staffanstorp i Skåne, där fyra ungdomar sedan oktober 1993 har varit sysselsatta med att leta efter vatten, upptäcka "jordpulser" med mera med hjälp av slagrutor och lod. Ett liknande projekt pågår också i Simrishamn.

Enligt projektledaren i Staffanstorp, **Bo Israelsson**, kommer ungdomarnas verksamhet att resultera i "en diger samling av mätanteckningar som sedan kan ligga till grund för framtida forskning".

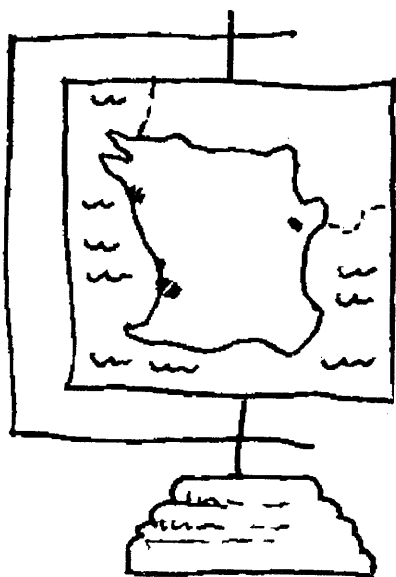
Chefen för arbetsförmedlingen i Staffanstorp säger i en intervju: "Detta är väl inte märkvärdigare än akupunktur."

Tidskriften *Ny Teknik* har ett konstruktivt förslag i sin kommentar till slagruteprojektet: "För att ytterligare råda bot på ungdomsarbetslösheten i Skåne föreslår vi att arbetsförmedlingen startar ett nytt projekt där ungdomar medelst noggranna mätningar får visa att jorden faktiskt är platt."

FOLKVETT instämmer givetvis i detta förslag.

(SDS 5/1 1994 och *Ny teknik* 24/2 1994)

SOH

Denna gång ska vi se närmare på scientologin, en rörelse som aldrig upphör att förvåna.

Scientologisk skola

I Bandhagen i Stockholm bedriver scientologirörelsen en låg- och mellanstadieskola ("Studemaskolan"). Stockholms kommun bidrar med skolpeng, och föräldrarna betalar 950 kronor per månad. (DN 5/10 1993)

Scientologernas angiverisystem

FOLKVETT har tidigare berättat om scientologernas system med angiveri. Att det även är i funktion i Sverige framgår av följande notis ur den svenskspråkiga tidskriften *Scientologi Start* nr 215 (1992):

"Knowledge Reports (kännedomsrapporter) är en grundläggande del av att hålla Scientologin fungerande. Om du stöter på några icke-optimala situationer eller off-policy (ej enligt policy) åtgärder i din org, mission eller område, skriv en Knowledge Report till din lokala Ethics Officer och skicka en kopia till Reports Officer RTC om du känner att RTC borde informeras om saken." (Här följer en adress till RTC, det vill säga Religious Technology Center, i Los Angeles).

Allmän amnesti för scientologer

Scientologernas internationella ledning har utfärdat "en allmän amnesti för alla Scientologer". I *Scientologi Start* nr 215 presenteras den på följande sätt:

"Denna amnesti är öppen för alla Scientologer i god ställning. Alla handlingar av vilket slag som helst, begångna före den 5 september 1991, är utan förbehåll förlättna. För att ta emot denna amnesti är det endast nödvändigt att skriva ned alla tidigare antisociala eller

anti-Scientologi handlingar och lämna in dem till etikchefen på din närmaste Scientologi kyrka, och att du accepterar förlåtelse och denna amnesti."

Att dessa dokument noggrant kommer att arkiveras behöver ingen be-
tvivla.

Hubbards verk säkrat

Scientologerna har tryckt upp sin grundare Hubbards verk på speciellt papper och placerat det i titanbehållare "som kan motstå varje möjlig naturkatastrof eller till och med den största atomexplosion". I likadana behållare har man placerat LP-skivor i beständigt material med alla Hubbards föredrag. Vad som än händer, kommer "dianetik och scientology alltid att vara tillgängliga."

(*International Scientology News* nr 31)

SOH

Slutförvar

Matematiska missförstånd

Aftonbladet skrev för några år sedan (15/2 1988) om Lantbruksstyrelsens beslut att minkburar inte behöver vara större än 0,24 kvadratmeter. Artikeln var satt i en ruta om 24 X 24 centimeter, och dess ingress löd:

"Inom utrymmet för den här artikeln (24x24 cm) ska minken (70 cm lång!) kunna leva, enligt lantbruksstyrelsen."

Resten av texten spann vidare på samma tema. Redaktionen var uppenbarligen övertygad om att en kvadrat med sidan 24 cm har ytan 0,24 kvadratmeter.

Ett annat matematiskt missförstånd

stod att finna på en affisch som sattes upp i Stockholm under sommaren 1993 av föreningen Mensa, som organiserar personer med hög intelligenskvot. Under rubriken "Hur blir man medlem i Mensa" kunde man där läsa:

"Det enda kravet för medlemskap i Mensa är att du gör ett test som visar att du har ett IQ-värde som ligger högre än 98% av befolkningens statistiska genomsnitt."

Vad man avser är helt enkelt ett IQ-värde så högt att minst 98% av befolkningen har ett lägre värde. Men det lyckades man alls inte uttrycka.

Det sistnämnda exemplet är särskilt intressant. Eftersom affischen skrivits inom Mensa kan man utgå från att texten är resultatet av de samlade tanke-
mödorna hos en samling personer med intelligenskvoter om minst 140. Det är oklart vad intelligenstest egentligen "mäter". I vart fall mäter de inte matematisk förmåga.

SOH

(Artikeln har tidigare varit publicerad i Elementa nr 2 1994.)